

SLAVENSCHIP DE ZORG

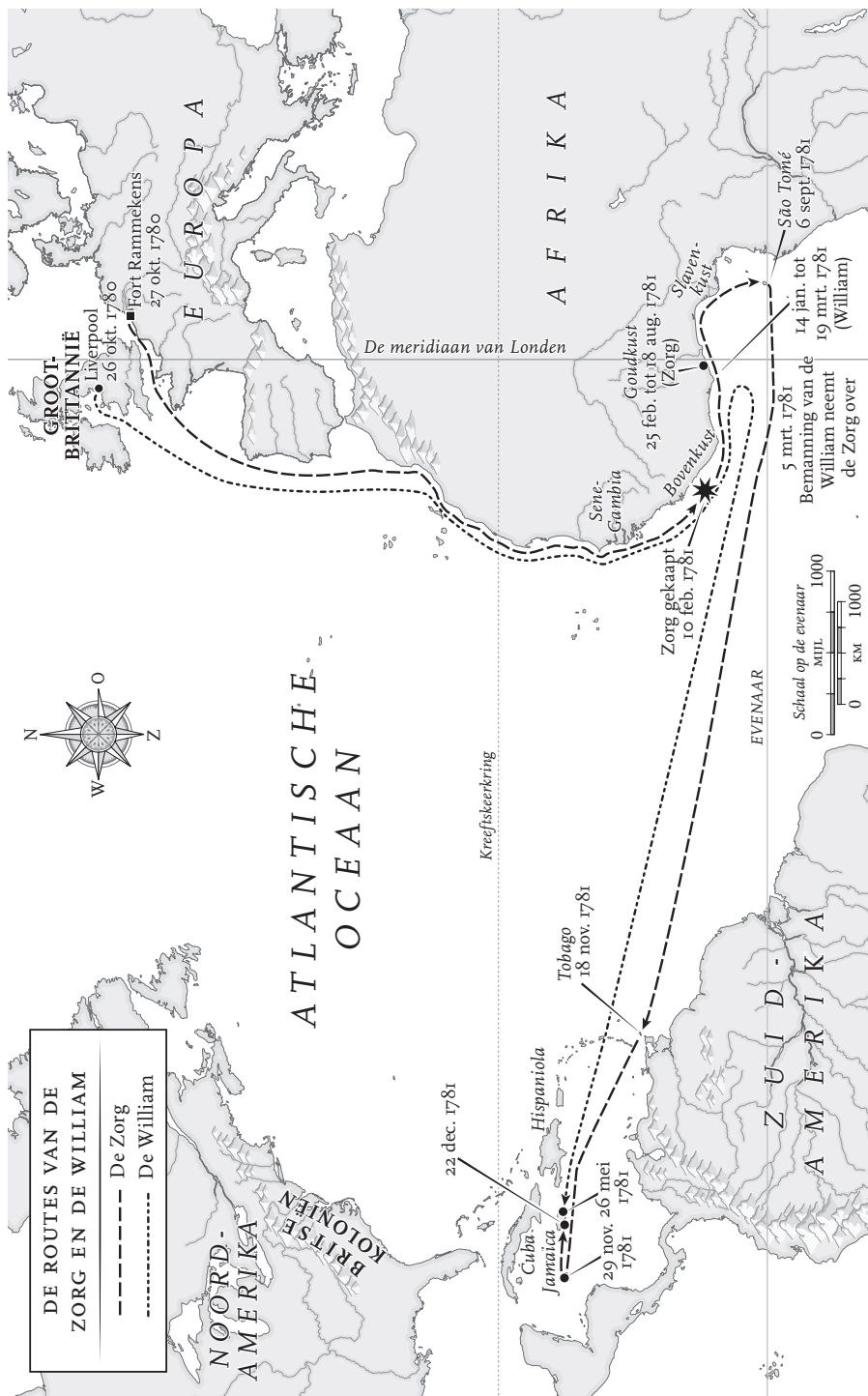
INHOUD

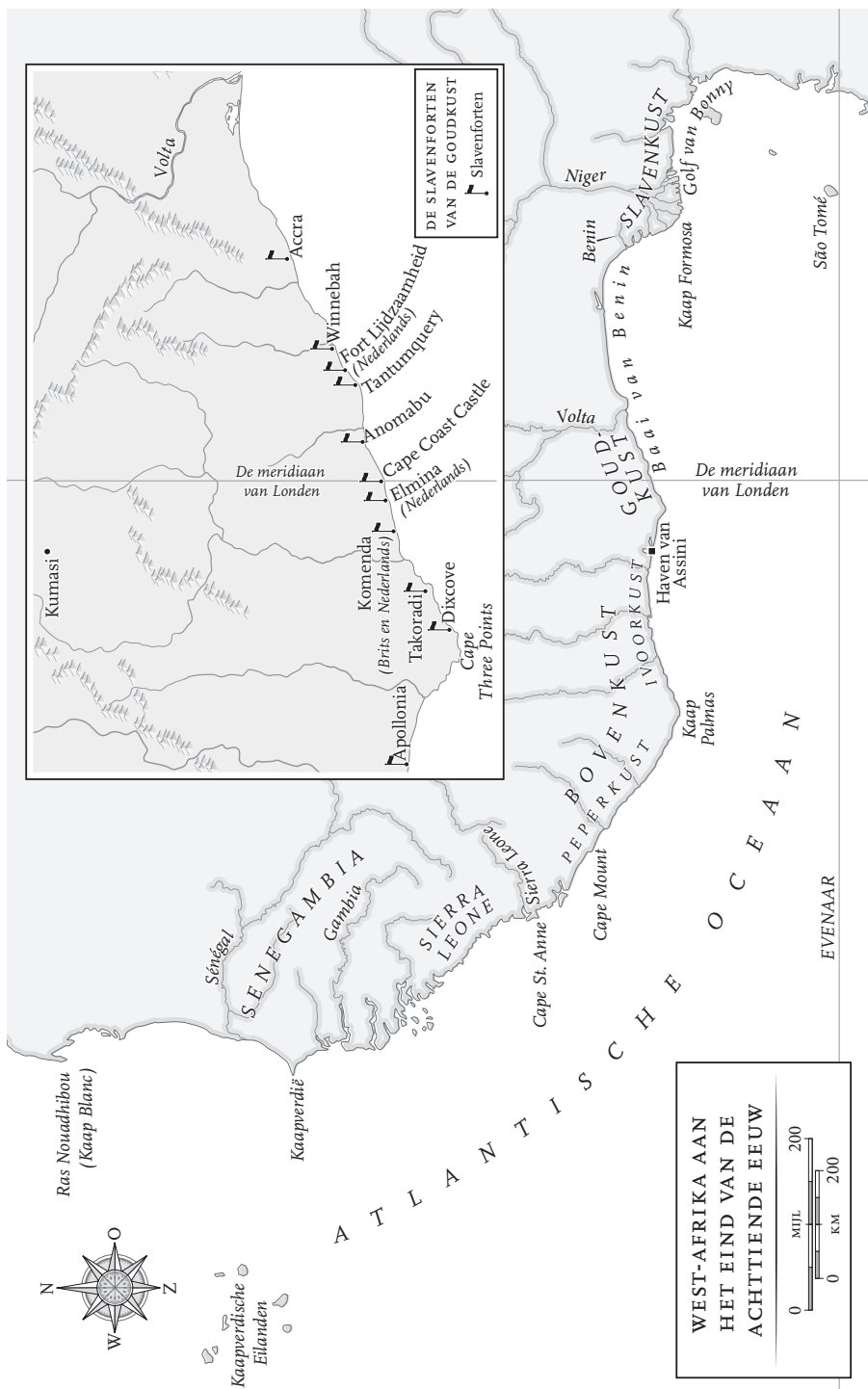
Proloog	13
Deel I Twee schepen	
1 De William en de stad die met slavernij werd gebouwd	21
2 Varen naar Guinee	36
3 De Zorg	54
Deel II De Goudkust	
4 Kastelen en kerkers	65
5 De kettinggang	79
6 'Een boosaardige en verraderlijke figuur'	89
7 De deur waarna er geen weg terug meer is	104
Deel III De middenpassage	
8 São Tomé	131
9 'Ernstige ziekte en sterfte'	140
Deel IV Gegist bestek	
10 De val	161
11 De scramble	173
Deel V Waarheid en beoordeling	
12 Het Guildhall-proces	185

13 Een anonieme brief	194
14 Equiano wendt zich tot Sharp	201
15 Gregson tegen Gilbert	209
16 Gregson tegen Gilbert	234

Deel VI Van de Zorg naar de vrijheid

17 'Een overwinning voor de gehele mensheid'	251
Epiloog	278
Woord van dank	287
Noten	290
Bibliografie	321

*We zijn aan de markt verkocht als een slachtpartij, als een prooi
voor losbandige, slechte mannen, die ons naar believen en al naar-
gelang hun grillen kunnen martelen en geselen, en ons wanneer
het hun uitkomt kunnen vermoorden.*

Ottobah Cugoano

PROLOOG

Als je hier al eens iets over hebt gehoord, dan is dat waarschijnlijk dat er in de achttiende eeuw een Brits slavenschip was dat Zong heette en dat de kapitein, Luke Collingwood, opdracht gaf om vele tientallen Afrikanen aan boord te vermoorden. Hoewel dit al meer dan 240 jaar lang het gangbare verhaal is geweest, klopt er vrijwel niets van. In werkelijkheid heeft er nooit een Brits slavenschip met de naam Zong bestaan. Het was een Nederlands schip, Zorg – een onbedoelde ironie. Hoe de Zorg in Britse handen kwam en welke rol Luke Collingwood in het daaropvolgende bloedbad speelde, waren onderliggende waarheden die nog aan het licht moesten worden gebracht.

De geschiedenis zit vol met dergelijke onnauwkeurigheden – details die zijn verdoezeld door de tand des tijds, door gebrekkige verklaringen van bevooroordeelde getuigen en door stemmen die werden vermoord voordat ze konden spreken. Soms gaat het om een onschuldige vergissing, maar als die door een belangrijke persoon is gemaakt, wordt zij van de ene generatie op de andere als waarheid doorgegeven. Christoffel Columbus dacht dat hij in India was geland, dus waren de mensen die hij ontmoette ‘Indianen’. De naam bleef eeuwenlang hangen.

Zo ging het ook bij de Zorg. Toen er handgeschreven correspondentie over het schip opdook, dachten sommige lezers dat de *r* een *n* was. Al snel noemden een paar bekende figuren in Engeland het schip Zong. Ergens op een pagina was een letter verkeerd gelezen, maar

omdat de fout werd gemaakt door prominente figuren die verslagen schreven over de reis van het schip, is de onjuiste naam de geschiedenis ingegaan. Van alle verwarringen rondom de Zorg is dit de eerste die moet worden rechtgezet: het schip moet bij de juiste naam worden genoemd.

Dit boek is een speurtocht naar de waarheid over wat zich in de nadagen van 1781 aan boord van de Zorg heeft afgespeeld en een kroniek van de historische consequenties die daarop volgden. Uiteindelijk zouden miljoenen slaven worden bevrijd doordat voor het eerst duidelijk werd dat de Atlantische slavenhandel een moreel failliet systeem was van hebzucht en geweld dat de Afrikaanse bevolking onmetelijk leed berokkende. Voor de slavenhandelaren, die de meer dan veertigduizend reizen vanaf het begin van de zestiende eeuw over de Atlantische Oceaan financierden, leverde dit systeem ook een enorme rijkdom op.

Nadat de eerste Europese schepen zich in het tijdperk van de ontdekkingsreizen naar het zuiden waagden, duurde het ongeveer een eeuw voordat de Atlantische slavenhandel zich ontwikkelde. Aanvankelijk bleken de wateren voor de kust van West-Afrika voor Europese schepen niet te bevaren, totdat de Portugezen de karveel ontwikkelden, een driemaster met een Latijns zeil, waarmee het schip beter tegen de wind in kon varen. Met de karveel kwamen de Europeanen voor het eerst verder dan de Canarische Eilanden en tegen het eind van de vijftiende eeuw waren de Portugezen om het hele Afrikaanse continent gevaren en hadden ze India bereikt. Er gingen ook Spaanse ontdekkingsreizigers de zee op, waarvan de meest opvallende Christoffel Columbus was, die zich in 1492 in westelijke richting waagde, op zoek naar een kortere weg naar India.

Na de eerste verkenning van het zuidelijk halfrond ondertekenden Spanje en Portugal in 1494 het Verdrag van Tordesillas, waarin een decreet van paus Alexander VI werd vastgelegd dat alle landen

370 league (2050 km) ten westen van de Kaapverdische Eilanden aan Spanje toekwamen en alle landen ten oosten van die lijn aan Portugal, inclusief Afrika. Als het hierbij was gebleven, zou een groot deel van het zuidelijk halfrond beslist met geweld en kolonisatie te maken hebben gekregen, maar dat de Atlantische slavenhandel zich zou ontwikkelen was geen uitgemaakte zaak.

Het toeval wilde dat de Europeanen de smaak te pakken hadden gekregen van een kristalachtige substantie waarmee ze tijdens de kruistochten voor het eerst kennis hadden gemaakt. Ze noemden het 'zoet zout' en het gedijde alleen in warme, tropische klimaten.

Niet lang na hun aankomst in West-Afrika stichtten de Portugezen suikerrietplantages op onbewoonde eilanden voor de kust, waaronder een eiland dat door de Zorg werd bezocht, São Tomé. Om in de behoefte aan arbeidskrachten van de plantages te voorzien, richtten de Portugezen van het huidige Liberia tot Gabon een netwerk van slavenhandelsposten op. Ze noemden dit gebied Guiné (Guinee). Van de kust van het land Guinee tot de monding van de Congorivier maakten de Portugezen gebruik van bestaande slavernijssystemen in Afrika om hun nabijgelegen eilandplantages van slaven te voorzien.

De Spanjaarden vestigden hun suikerplantages op verschillende Caribische eilanden en langs de kust van Zuid-Amerika. Ze hadden moeite om voldoende arbeidskrachten te vinden om op hun plantages te werken, niet in de laatste plaats omdat ze de oorspronkelijke bevolking decimeerden. In 1518 gaf koning Karel v opdracht om vanuit Afrika vierduizend slaven naar de Caribische gebieden van Spanje te importeren. Aangezien Afrika volgens het verdrag van 1494 toebehoorde aan de Portugezen, waren zij het die de Afrikanen naar de Spaanse koloniën verscheepten.

Zo begon het tijdperk van de Atlantische slavenhandel.

Tot de oprichting van de Nederlandse West-Indische Compagnie in 1621 hadden de Portugezen bijna een monopolie op de Atlantische slavenhandel. In nog geen twintig jaar veroverden de Nederlanders de meeste Portugese buitenposten aan de kust van Guinee en namen